

Halvårsrapport om arbeids- og sosialsaker Høsten 2024

Spesialutsending for arbeids- og inkluderingsaker

Jiří KLAŠKA

Brussel

6. Januar 2025

Innhold

1.	Innledning.....	2
2.	Ny Europakommisjon VDL 2.0.....	2
	• EU gjør små land «større».....	4
3.	Ungarn sjekket ut og Polen tar over.....	4
	• Formannskap i Rådet for Den europeiske union ruller videre.....	5
	• «Bezpieczeństwo, Europo!».....	5
	• Prioriteringer på arbeids- og sosialområdet.....	5
	• Den polske kalenderen – kommende begivenheter på arbeids- og sosialområdet.....	6
4.	Et stramt europeisk arbeidsmarked, med knapphet på arbeidskraft i mange yrker.....	7
5.	Et knippe saker fra Brussel i andre halvår 2024.....	8
6.	I kikkerten: hva kommer på agendaen våren 2025?.....	11
	• Status for saker som er under behandling.....	11
	• Strategisk dialog om bilindustriens fremtid - arbeidsplasser står på spill.....	12

1. Innledning

I Brussel var andre halvår 2024 preget av at en ny femårig lovgivningsperiode i EU var på trappene. Selv om desember var mørk med bare seks timer solskinn registrert ved værstasjonen Uccle i Brussel, kom en ny kommisjon på plass. Den hadde et klart budskap: fortsatt bred støtte til Ukrainas kamp mot Russlands angrepskrig, kamp mot Russlands hybridkrigsføring mot Europa, konkurranseevnen skal styrkes, og EU må få fart i forsvarsindustrien. Høsten 2024 ble kort sagt ikke noe hvileskjær for EUs politikere.

Letta

Draghi

Niinistö

Bilde: European Commission

Konkurransekraft er ordet som har vært på alles lepper i Brussel i denne perioden. Hvordan skal EU kunne hevde seg i konkurransen med økonomiske kjempere som USA og Kina? [Rapporten om konkurranseevnen](#), som er ført i pennen av tidligere sjef for Den europeiske sentralbanken (ESB), Mario Draghi, slår fast at EU-skuta må snus radikalt. Mer innovasjon, samarbeid og enorme investeringer må til, ifølge Draghi.

Nå skal anbefalingene både fra denne rapporten og Enrico Lettas [rapport om EUs indre marked](#), samt Sauli Niinistös [rapport om EUs fremtidige sikkerhets- og beredskapssamarbeid](#), omsettes til praktisk politikk. Alle tre rapportene vil være viktige referansedokumenter som kommer til å legge føringer for innretningen av politikken i EU fremover. Det duket for hete diskusjoner i et mer polarisert Europa. Dette er også noe som i høyeste grad angår Norge.

Etter valget til Europaparlamentet i begynnelsen av juni ble populistene og ytre høyre styrket, mens særlig de grønne og de liberale gikk tilbake. Det store spørsmålet er hvilken betydning arbeidslivs- og sosialpolitikken skal ha under den nye kommisjonen.¹ Mens noen advarer mot altfor høye ambisjoner og byrder for det europeiske næringslivet, legger mange vekt på en effektiv sosialpolitikk som en forutsetning for styrket konkurranseevne og økonomisk vekst.

2. Ny Europakommisjon VDL 2.0.

27. november ble Von der Leyens foreslåtte kommisærer til Europakommisjonen uten endringer stemt gjennom av Europaparlamentet.² Dette skjedde etter en ukes intense forhandlinger mellom de største politiske grupperingene i parlamentet. Kommisærene tiltrådte i sine stillinger 1. desember

¹ I rapporten omtales flere saker på arbeidslivs- og sosialområdet i EU som i ulik grad får betydning for Norge. Rådsanbefalinger og rådskonklusjoner er ikke-bindende anbefalinger. Når det gjelder direktiver og forordninger, gjøres det en vurdering fra sak til sak av om rettsakten faller inn under EØS-avtalens virkeområde, og senere skal innlemmes i norsk rett. Den rettslige vurderingen av EØS-relevans ferdigstilles først når den endelige rettsakten foreligger.

² Hvert medlemsland har rett på én europakommisærer, som tildeles en portefølje av kommisjonspresidenten. Kommisjonskollegiet må godkjennes av Europaparlamentet i sin helhet. I avstemningen stemte 370 parlamentarikere for, 282 mot, og 36 stemte blankt.

2024. Ledelsen av Europakommisjonen består nå av 26 kommissærer (10 kvinner) og én kommisjonspresident (i alt 11 kvinner).

Det har vakt oppsikt at de fleste medlemslandene overså von der Leyens oppfordring om å nominere både en mann og en kvinne for å sikre kjønnsbalansen. Nå har hun fått den mest mannsdominerte kommisjonen på mange år, men merk at fire av seks visepresidentstillinger gikk til kvinner. Oversikten over de nye europakommisserene med sine respektive porteføljer [finnes her](#).

Når det gjelder arbeids- og inkluderingsdepartementets arbeidsfelt ble [Roxana Mînzatu](#) fra Romania valgt som visepresident for sosiale rettigheter og kompetanse, kvalitetsjobber og beredskap.

Mînzatu skal ikke bare ha ansvaret for kvalitetsjobber, utdanningsdelen og sosialpolitikk, men også finansieringsprogrammene knyttet til disse områdene.³

Visepresidentens arbeid skal bidra til å tette ferdighets- og arbeidsmarkedsgapene som hindrer produktivitet og konkurransevne, samt arbeide med rettferdig omstilling og sosial dialog innenfor arbeidslivet. Hennes omfattende portefølje inneholder bl.a. arbeidet mot oppnåelse av målsettinger EU har satt seg frem til 2030 under søylen for sosiale rettigheter. En ny handlingsplan for gjennomføringen av den sosiale søylen skal legges frem ila våren 2025. Hennes oppdrag er å legge til rette for arbeidsmobilitet, samt å støtte en sterk og handlekraftig europeisk arbeidsmarkedsmyndighet.

Bilde:: European Commission

Mînzatus tittel ble endret underveis. I utgangspunktet skulle hun være eksekutiv visepresident for «Mennesker, ferdigheter og beredskap». Hun er nå, som allerede nevnt, ansvarlig for «Sosiale

³ Det gjelder henholdsvis Det europeiske sosialfondet pluss (ESF+), Sosialfondet for klima og ikke minst Erasmus+. Porteføljen hennes vil administrere en femtedel av EUs budsjett, 235 milliarder euro.

rettigheter og ferdigheter, kvalitetsjobber og beredskap» (Quality jobs and social rights, education, skills and preparedness).⁴

Endringen var ikke uventet. Den opprinnelige tittelen ble av venstregruppene oppfattet som om Kommisjonen la mindre vekt på arbeidslivsspørsmål enn tidligere. I tillegg mente begge komitéledere (EMPL - komité for sysselsetting og sosiale spørsmål og CULT - komité for kultur og utdanning), at hennes tittel ikke gjenspeilte behovet for å fokusere på sysselsetting og sosiale rettigheter, og heller ikke nevnte utdanning. I lys av von der Leyens mål om å styrke den europeiske pilaren for sosiale rettigheter var endringen høyst sannsynlig uproblematisk for von der Leyen.

Andre kommissærer som berører arbeids- og sosialfeltet er [Magnus Brunner](#) fra Østerrike (indre anliggender og migrasjon), belgiske [Hadja Lahbib](#) (kriseberedskap og likestilling) og maltesiske [Glenn Micallef](#) (intergenerasjonell rettferdighet, kultur, ungdom og sport).

- **EU gjør små land «større»**

Små land med topplederstillinger i EU-institusjoner:

- António Costa fra Portugal, president for Det europeiske råd
- Roberta Metsola fra Malta, president i Europaparlamentet
- Teresa Anjinho fra Portugal ble i tillegg valgt som en ny europeisk ombudsmann ⁵

Småland med tunge porteføljer i Europakommisjonen:

- Kaja Kallas fra Estland: visepresident, høyrepresentant for utenrikssaker og sikkerhetspolitikk («utenrikssjef»), i Europakommisjonen
- Valdis Dombrovskis fra Latvia: kommissær for økonomi og produktivitet, gjennomføring og forenkling
- Andrius Kubilius fra Litauen: kommissær for forsvar og romfart
- Henna Virkkunen fra Finland: visepresident for teknisk suverenitet, sikkerhet og demokrati
- Maroš Šefčovič fra Slovakia: kommissær for handel og økonomisk sikkerhet, interinstitusjonelle forbindelser og åpenhet

3. Ungarn sjekket ut og Polen tar over

Det ungarske formannskapet i 2. halvår 2024 har i stor grad vært hemmet av Budapests isolasjon i EU på grunn av sin holdning til rettsstatsprinsipper. I sterk konkurranse med Slovakia, er Ungarn det landet som har klart å skape mest politisk bråk i EU. Det ble en rotete affære, med uønskede diktatorbesøk, hybride trusler mot Brussel, flere tilfeller av forakt for rettsstatsprinsipper, samt ignorering av mistanke om valgfusk i Georgia. Som svar på statsminister Orbáns «solodiplomati» vedtok Europakommisjonen å boikotte uformelle rådsmøter som ble arrangert i Ungarns hovedstad Budapest.

I tillegg trenerte flere medlemsland og parlamentarikere av politiske grunner bevisst den ungarske innsatsen i både Rådet og Europaparlamentet. Det ungarske formannskapet viste underveis misnøye med parlamentets manglende vilje til å arbeide med visse sosiale saker som allerede lå på bordet.

⁴ Hennes portefølje knyttet seg gjennomgående opp mot kommisjonspresident Ursula von der Leyens «[Political guidelines](#)» (2024-2029)» for den nye kommisjonen og hennes [oppdragsbrev](#) til kommissæren.

⁵ «Den europeiske ombudsmannen» ble etablert i 1995. Ombudsmannen er uavhengig og har som mandat å etterforske tilfeller av dårlig forvaltningspraksis hos EUs institusjoner, organer, kontorer og byråer, enten på eget initiativ eller på grunnlag av klagemål. Ombudsmannen har ikke sanksjoneringsmyndighet, og utøver kun «myk» makt i form av egen-initierte undersøkelser, (ikke-bindende) anbefalinger og muligheten til å mobilisere Europaparlamentet.

Det gjaldt blant annet forordningen om koordinering av trygdesystemer (883/2004) og det europeiske samarbeidsutvalget (EWC).

Det uformelle arbeidsministermøtet (EPSCO) ble avholdt i Budapest i oktober. Norge deltok på embetsnivå. Hovedtemaet på møtet var mangel på arbeidskraft og kompetanse i lys av demografiske utfordringer. Møtet fortsatte med en debatt om sosial inkludering av personer med nedsatt funksjonsevne, med fokus på rimelig tilrettelegging som er avgjørende for å avhjelpe mangelen på arbeidskraft og fremme rettferdighet.

Ungarn fikk etter hvert i stand noen viktige avtaler, som å integrere Romania og Bulgaria [fullt ut i Schengen-sonen](#), samt «[Budapest-erklæringen](#)» om en ny giv for konkurransevne.

- **Formannskap i Rådet for Den europeiske union ruller videre⁶**

Ungarn etterfølges av [trioen](#) Polen (vår 2025), Danmark (høst 2025) og Kypros (vår 2026). Polen og Danmark er spesielt viktige land for Norge. Med seg på veien får Polen en stabel med saker som Ungarn har trenert eller ikke klart å slutføre, jf. ovenfor.

- **«Bezpieczeństwo, Europa!»**

Polen har valgt slagordet «Sikkerhet, Europa!»⁷ og formannskapets program preges av styrking av europeisk sikkerhet i alle dens dimensjoner. Dette er det polske formannskapets hovedprioriteringer:

- Ekstern og militær sikkerhet - håndtering av Russlands angrepskrig, en robust europeisk forsvarsindustri og fremgang for EUs utvidelse
- Energisikkerhet - redusere avhengigheten av eksterne energikilder
- Økonomisk sikkerhet - reformere EUs flerårige finansielle rammeverk
- Mat- og klimasikkerhet

Bilde: Flickr

- Helsesikkerhet - styrke EUs uavhengighet innen medisinproduksjon og ta tak i psykiske helseutfordringer
- Informasjonssikkerhet - bekjempe desinformasjon, forbedre cybersikkerheten

- **Prioriteringer på arbeids- og sosialområdet**

Arbeidets fremtid i det digitale Europa: Formannskapet vil diskutere mulige løsninger for beskyttelse av mennesker og deres arbeid i en tid med økende innovasjon og automatisering. Blant temaene er lovgivningsinitiativer knyttet til bruk av kunstig intelligens på arbeidsplassen, fjernarbeid og retten til å koble av. Polen vil også se nærmere på implementeringen av EUs strategiske rammeverk for helse og sikkerhet på arbeidsplassen. Med sikte på handlingsplanen om mangel på arbeidskraft og

⁶ Rådet ledes av et formannskap som roterer hver sjettede måned mellom EUs 27 medlemsland. Formannskapet er ansvarlig for å sikre kontinuitet i Rådets arbeid, og har mulighet til å løfte frem saker som medlemslandet ønsker å prioritere i sin formannskapsperiode.

⁷ Formannskapets hjemmesider finner dere [HER](#) og programmet [HER](#).

kompetanse, vil formannskapet bl.a. støtte tiltak for å stimulere til nye kvalifikasjoner og omskolering samt fremme løsninger rettet mot inaktive mennesker. Formannskapet fortsetter arbeidet med å utvikle den sosiale dialogen, bl.a. ved å revidere direktivet om europeiske samarbeidsutvalg og starte arbeidet med en ny pakt for sosial dialog.

Europa for likestilling, samhörighet og inkludering: Under prioriteringen «Europa for likestilling, samhörighet og inkludering» vil formannskapet vie særlig oppmerksomhet til spesifikke sårbare grupper, inkludert personer med nedsatt funksjonsevne, økonomisk inaktive personer, NEET-gruppen⁸, migranter og mobile EU-borgere. Formannskapet vil videre fortsette arbeidet med «Praktikant-pakken». Formannskapet vil engasjere seg i gjennomføringen av den europeiske pilaren for sosiale rettigheter, med sine tre hovedmålsettinger frem mot 2030.⁹ Likestilling mellom kjønnene i et moderne digitalt samfunn vil også være en viktig del av arbeidet til formannskapet.

Europa som svarer på demografiske utfordringer ved sølvtransformasjonen: Det polske formannskapet vil fortsette arbeidet med utfordringene knyttet til en aldrende EU-befolkning, bl.a. ved å skape gode forutsetninger for en verdig og sunn aldring, samt å sikre grunnleggende rettigheter for de eldre. I tillegg til tiltak for anstendig sosial trygghet vil formannskapet fremme initiativer for å støtte seniorers aktive deltakelse i arbeidsmarkedet. For bedre å kunne diagnostisere demografiske endringer og situasjonen på arbeidsmarkedet, vil formannskapet fullføre arbeidet med forslaget til forordning om europeisk statistikk om befolkning og bolig, samt forslaget til forordning om EUs arbeidsmarkedsstatistikk for bedrifter.

- **Den polske kalenderen – kommende begivenheter på arbeids- og sosialområdet**

Formannskapet planlegger følgende arrangementer i 2025 på sysselsettings- og sosial- og intergeringsområdet som er av interesse for oss:

Polens formannskap i Rådet 2025	1. januar -30. juni	
Ministerkonferanse på høyt nivå (Future of labour in a digital Europe)	20.-21. februar	Gdańsk
Uformelt møte i komiteén for sosial beskyttelse (SPC)	4-5. mars	Warszawa
EUs formelle ministermøte for sysselsetting, sosialpolitikk, helse og forbrukersaker	10. mars	Brussel
Trepartssosialtoppmøtet	19. mars	Brussel
Konferansen "Digital fremtid i sammenheng med sikkerhet og helse på arbeidsplassen"	3-4. april	Warszawa
Konferansen «Sosial inkludering og selvstendighet for personer med nedsatt funksjonsevne i EU»	11. april	Warszawa
EUs uformelle ministermøte for sysselsetting, sosialpolitikk, helse og forbrukersaker	14.-15. april	Warszawa
Uformelt møte i sysselsettingskomité (EMCO)	22-23. mai	Warszawa
European Integration Network	22-23. mai	Warszawa
Nettverksmøte i PES-nettverket (europeiske arbeidsformidlingsbyråer)	5. og 6. juni	Warszawa

⁸ NEET er forkortelse for 'Youth not in Employment, Education or Training', som tilsvarer unge utenfor arbeid, utdanning eller opplæring.

⁹ Innen 2030 skal minst 78 pst. av befolkningen i aldersgruppen 20-64 år skal være sysselsatt; minst 60 prosent av voksne skal årlig delta på etterutdanning; antallet personer som er i risiko for fattigdom eller sosial utestengelse bør reduseres med minst 15 millioner. Disse tallfestede målene er fulgt opp med en egen handlingsplan for den sosiale søylen. Handlingsplanen skal etter planen oppdateres i 2025. For en nærmere beskrivelse av pilaren vises det til tidligere halvårsrapporter samt til pilarens egen [nettside](#) .

EUs formelle ministermøte for sysselsetting, sosialpolitikk, helse og forbrukersaker	12-13. juni	Luxembourg
Nettverksmøte i informasjonssamarbeid om trygdesaker (MISSOC)	17-18. juni	Warszawa

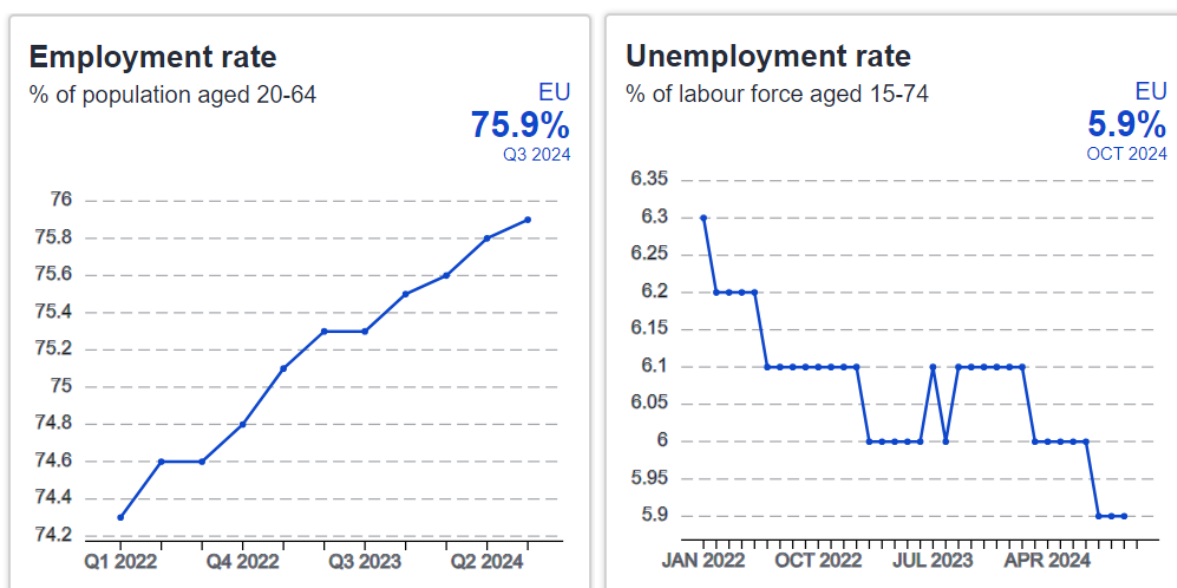
Kommentar: Sikkerhet er hovedfokus for det polske EU-formannskapet. Dette omfatter en rekke sikkerhetsdimensjoner, men mange mener at det mangler en kritisk viktig dimensjon: klimasikkerhet. Polen har utvidet arbeidsstyrken i delegasjonen i Brussel betydelig. Det framstår som om Polen ruster seg til å bli Europas politiske leder, noe som kan bli en krevende rolle, særlig med tanke på en ustabil politisk situasjon i Frankrike og Tyskland. Med Trumps gjeninntreden i Det hvite hus og økende økonomisk press fra Kina vil Polen stå overfor en ny virkelighet. Polen fremstår som en pådriver i Ukraina-saken og en viktig stemme når det gjelder EUs forsvarssatsing.

4. Et stramt europeisk arbeidsmarked, med knapphet på arbeidskraft i mange yrker

Situasjonen på det europeiske arbeidsmarkedet var stramt også det siste halvåret i 2024. Til tross for svakere økonomisk vekst var det en tydelig trend at stadig flere virksomheter hadde utfordringer med å rekruttere arbeidskraft. Det er flere årsaker til denne situasjonen. Digitaliseringen og overgangen til en mer grønn økonomi endrer kompetansebehovene. Demografisk endring og utfordrende arbeidsvilkår i enkelte yrker spiller også inn.

Europakommisjonen la 18. desember fram en ny [sysselsettingsrapport](#) for Det europeiske semester 2025. Rapporten inneholder en rekke nye data og analyser av arbeidsmarkedet (Q2-2024) i det enkelte medlemsland. Alt i alt får rapporten fram et mer nyansert og positivt bilde av tilstanden i den europeiske økonomien, enn inntrykket som er skapt etter Draghi-rapportens fokus på den svake produktivitetsveksten. I rapporten fremheves det at til tross for lav økonomisk vekst som følge av svak produktivitetsvekst, har arbeidsmarkedet vært bemerkelsesverdig motstandsdyktig.

For EU samlet har **sysselsettingsraten** økt vesentlig de siste årene til et rekordhøyt nivå, og arbeidsledigheten har holdt seg rekordlav, jf. figuren på s. 6 i rapporten.

Kilde: Eurostat, [European Statistical Monitor](#) 12/2024

Sysselsettingsraten nådde 75,3 % i 2023, opp fra 66 pst. i 2020. Sysselsettingen steg ytterligere til 75,9 pst. i andre kvartal 2024. I 2023 var sysselsettingsraten i EU på 80,4 pst. for menn, mens den var 10,2 prosentpoeng lavere for kvinner, som lå på 0,2 pst. Blant EU-landene varierte sysselsettingsraten i 2023 fra 83,5 pst. i Nederland til 66,3 pst. i Italia. Samtidig gikk **arbeidsledigheten** ned til et historisk lavt nivå på 6,1 % i 2023, og falt ytterligere til 5,9 % i andre kvartal 2024. Arbeidsledigheten i EU i 2023 var på 6,1 pst., den laveste siden 2014. Arbeidsledigheten i 2023 varierte fra nesten 12 pst. i Spania til under 3 pst. i Tsjekkia og Polen. I oktober 2024 lå ledighetsraten på 5,9 pst., (lavest i Tsjekkia, Malta og Polen, høyest i Spania med 11,2 pst, Hellas 9,8 pst, Sverige og Finland begge med 8,5 pst).

Det fremheves at det nå ligger til rette for betydelig reallønnsøkning på en måte som er forenlig med fortsatt høy sysselsetting og lav inflasjon i årene framover. Økningen har imidlertid ennå ikke fullt ut gjenopprettet kjøpekraften som gikk tapt i de foregående årene. Tilstrekkelige minstelønninger er fortsatt avgjørende for å beskytte lavtlønte og redusere fattigdom blant yrkesaktive, øke etterspørselen og styrke insentivene til å arbeide.

Rapporten peker samtidig på flere utfordringer/forbedringsmuligheter og store forskjeller mellom medlemslandene. Arbeidsproduktiviteten fortsatte å avta i 2023. Dette kan skade EUs evne til å konkurrere globalt og opprettholde økonomisk vekst, jobbskaping og forbedringer i levestandard.

Utbredt mangel på arbeidskraft og kompetanse er fortsatt en flaskehals for produktivetsgevinst, innovasjon og konkurransevne. I mars 2024 la Kommisjonen frem en handlingsplan for å takle mangelen på arbeidskraft og kompetanse, som bygger på eksisterende initiativer og fastsetter nye tiltak som skal iverksettes av EU, medlemsstatene og partene i arbeidslivet.

Rapporten kartlegger fremdriften mot 2030-hovedmålene som er fastsatt i handlingsplanen for den europeiske *pilaren for sosiale rettigheter*. Som nevnt ovenfor er EU godt i rute for å nå det overordnede målet om at «minst 78 %» av befolkningen skal være i arbeid innen 2030. Men det er behov for betydelig fremgang for å sikre at 60 % av alle voksne deltar i læring hvert år, og for å redusere antallet mennesker som står i fare for å havne i fattigdom eller sosial ekskludering.

5. Et knippe saker fra Brussel i andre halvår 2024

Handikapkort og parkeringskort for personer med nedsatt funksjonsevne

Direktivet om [innføring av det europeiske handikapkortet](#) og [det europeiske parkeringskortet](#) for personer med nedsatt

funksjonsevne skal sikre disse lik tilgang til spesielle vilkår eller fortrinnsbehandling under korte opphold i hele EU.

Eksempler på dette kan være redusert eller fri inngangsbillett, prioritert adgang, assistanse og reserverte parkeringsplasser. Ministrene har dessuten vedtatt et direktiv som utvider disse bestemmelsene til også å gjelde ikke-EU-borgere som oppholder seg lovlig i EU-land. Direktivene ble publisert i EU-Tidende 11. november 2024. Implementering i Norge er under vurdering.

Forbedring av arbeidsvilkårene til plattformarbeidere

[Europaparlaments- og rådsdirektiv \(EU\) 2024/2831](#) om forbedring av arbeidsvilkårene til plattformarbeidere av 23. oktober 2024, ble publisert i EU-Tidende 11. november 2024. For å støtte medlemsstatene i deres gjennomføring

av direktivet, samt for å bidra til å bidra til Kommissjonens innsats for å sikre en korrekt og rettidig gjennomføring av direktivet, oppretter Kommissjonen (DG EMPL) en uformell midlertidig ekspertgruppe bestående av eksperter utnevnt av medlemsstatene. EØS/EFTA-statene har også blitt invitert til å delta i transposisjonsgruppens diskusjoner som observatører¹⁰.

De europeiske partene i arbeidslivet vil også bli invitert som observatører for å gi sine synspunkter på spørsmål som er særlig relevante for dem. (Bilde:Fafø)

EU-domstolen behandler Danmarks søksmål for å få annullert **minstelønsdirektivet**

Et annulleringssøksmål er et forsøk på å få direktivet omgjort med den begrunnelse at det ikke er i samsvar med EU-traktaten. I det ene hjørnet står Danmark, støttet av Sverige, som hevder at direktivet er ulovlig fordi det gjelder lønnsvilkår som EU ikke kan lovfeste.

I det andre hjørnet står Europaparlamentet, Ministerrådet, Europakommisjonen og flere

medlemsland, som mener at minstelønsdirektivet er i samsvar med EU-reglene.

[Direktivet](#) blir sett på som et viktig skritt i retning av bedre vilkår for de lavest lønnede. Det fastsetter ikke en felles europeisk minstelønn. Målet er at arbeidstakere i EU skal kunne oppnå en tilstrekkelig minstelønn gjennom tariffavtaler eller ved lov. Ifølge Danmark griper direktivet direkte inn i lønnsfastsettelsen og påvirker også foreningsretten. Den 14. januar vil EU-domstolens generaladvokat komme med et forslag til hvordan tvisten skal løses, og deretter vil domstolen komme med en endelig avgjørelse, noe som kan ta tid.

¹⁰ Transponering = prosess med å innlemme EU-direktiv i de nasjonale lovene i medlemstatene

Sveits og EU

20. desember 2024 ble Sveits og EU enige om [en revidert bilateral avtalepakke](#). Målet var å erstatte og revidere de over 100 eksisterende avtalene, hvorav flere er, eller i ferd med å bli, utdaterte. Forhandlerne har funnet løsninger på de vanskeligste spørsmålene om bl.a.

størrelsen på de sveitsiske utjevningsbidragene til EU og fri bevegelighet. EU har avvist det sveitsiske ønsket om en unilateral rettsmulighet. Det ser ut som at Sveits godtar å anvende gjeldende og fremtidig EU-regelverk om bevegelse av personer og utplassering av arbeidstakere med mulighet for en beskyttelsesklauseul. For flere detaljer se [spørsmål og svar](#).

Avtaleteksten må legges frem for de to kamrene i parlamentet og til slutt gå til folkeavstemning. Hele prosessen forventes ta flere år.

(Bilde:Europakommisjonen)

Fremtidig utvidelse av EU

Russlands angrepskrig har satt spørsmålet om utvidelse tilbake på EUs agenda og det ansees nå som en geostrategisk prioritering. Utvidelse vil også avhenge av reformarbeidet internt i EU. Disse diskusjonene vil bl.a. tvinge seg frem ifb. arbeidet med det neste langtidsbudsjettet den kommende våren.

Det siste året har man sett særlig positiv dynamikk for [EU-integrasjon på Vest-Balkan](#) og

mer er i vente for 2025.

Det er svært høye ambisjoner med tanke på åpning og lukking av kapitler i forhandlinger om EU-medlemskap med Albania og Montenegro fremover. Utviklingen i medlemskapssporet for Serbia, Nord-Makedonia og Bosnia-Hercegovina er imidlertid vanskeligere å spå. Formell fremgang i medlemskapssporet for Kosovo holdes stadig tilbake av at fem EU-medlemmer ikke anerkjenner landet.

Prosesen for Ukraina og Moldova går fremover, men forventes å ta tid. Den pågående screeningprosessen munner ut i rapporter for hver klynge, hvorav den første er ventet først etter nyttår. Forhandlinger med Georgia lagt foreløpig på is.

(Bilde:Europakommisjonen)

6. I kikkerten: hva kommer på agendaen våren 2025?

Den nye kommisjonenes arbeidsprogram

Arbeidsprogrammet skal etter planen legges frem 11. februar 2025. Von der Leyens «[Political guidelines](#)» (2024-2029)» for den nye kommisjonen og hennes [oppdragsbrev](#) til kommissærene, kan gi en pekepinn om hva på arbeids-, sosial- og inkluderingsfeltet som kan være på radaren. Noen av disse saker kan være:

- lansering av en ny handlingsplan for gjennomføringen av den europeiske pilaren for sosiale rettigheter
- det europeiske trygdepasset
- gjennomføringen av rekommandasjonen om minsteinntekt
- gjennomgang av den rutebaserte tilnærmingen til returpolitikk under migrasjons- og asylpakten
- pakt for europeisk sosial dialog
- fremme et veikart for kvalitetsjobber samt styrke den europeiske arbeidsmyndigheten (ELA).
- politikk mot fattigdom, som spenner fra bolig til energi, transport til helsevesen og fra klima til likestilling.
- utvikle en kompetanseunion vil styrke det europeiske utdanningsområdet (EEA).

• Status for saker som er under behandling

Status: *Praktikantdirektivet*

[Praktikantdirektivet](#) sto på dagsorden da EUs arbeidsministre møttes 2. desember 2024, men det ungarske formannskapet lyktes ikke med å samle medlemslandene om en felles posisjon. Under den ungarske formannsperioden er det tilført flere endringer i direktivteksten, blant annet innføringen av en klausul om kollektive forhandlinger for å rettferdiggjøre forskjellsbehandling. Dermed stemte nordiske EU-land for den siste kompromissteksten, mens flere av landene som ikke ga sin støtte pekte på at teksten var for lite ambisiøs. Det var også budskapet fra den nye visepresidenten Mînzatu. Hun mente at direktivforslaget slik det er endret, ikke lenger vil oppfylle målene om å styrke statusen til praktikanter som befinner seg i en ugunstig situasjon, eller bekjempe falske praktikantforhold, men i stedet vil fokusere på arbeidsforholdet. Den nåværende teksten utelukker også en hel rekke opplæringskurs. I denne konstellasjonen skal Kommisjonen ha bedt formannskapet og medlemsstatene bruke mer tid på å komme til enighet. Polen vil ta opp arbeidet videre under sitt formannskap.

Status: *Revisjon av direktivet om europeiske samarbeidsutvalg*

Arbeidsministrene godkjente 20. juni en felles forhandlingsposisjon på forslaget til [revisjon av direktivet](#) om europeiske samarbeidsutvalg ([European Works Councils](#), EWC). Formålet med direktivet, som reviderer et tidligere direktiv fra 2009, er å styrke partssamarbeidet i europeisk næringsliv. I Rådets felles forhandlingsposisjon understrekes det blant annet at nasjonal lovgivning om valg av ansattvalgte representanter skal ha forrang når det gjelder målet om kjønnsbalanse i utvalgene, og at samarbeidsutvalgene skal gis tilstrekkelig tid til å komme med sine synspunkter, men ikke på en slik måte at selskapene ikke kan ta beslutninger i hastesaker.

Europaparlamentet bekreftet endelig i desember [mandatet](#) om revisjonen av direktivet om europeiske bedriftsutvalg, etter en svært knapp avstemning. Det ungarske formannskapet viste underveis misnøye med parlamentets manglende vilje til å arbeide med bl.a. denne saken.

Status: *Forordning om et EU Talent Pool*

I november 2023 la Europakommisjonen frem en [talentmobilitetspakke](#) som skal gjøre det mer attraktivt for tredjelandsborgere å søke jobb i EU, og legge bedre til rette for mobilitet internt i EU. Blant forslagene er en forordning om et EU [Talent Pool](#), et koblingsverktøy mellom arbeidsgivere i EU og arbeidssøkere utenfor unionen. Ministrene ble i juni enige om en felles forhandlingsposisjon på

forordningen.¹¹ Nå blir det Europaparlamentet som vil måtte lande en forhandlingsposisjon i denne saken, og deretter venter trilogforhandlingene. Tentativt legges det opp til vedtak i 4. kvartal 2024 med implementering i 2028.

Status: Revisjon av trygdekoordineringsforordningen

Allerede i 2016 foreslo Europakommisjonen endringer i trygdekoordineringsforordningen (883/2004) og gjennomføringsforordningen (987/2009), hvis formål er å sikre fri bevegelighet for statsborgere i EØS-land, og sikre at de ikke taper pensjonsrettigheter, andre trygderettigheter eller mulighet for opptjening av slike rettigheter ved å flytte fra et EØS-land til et annet. Etter [mange trilogforhandlinger](#) står saken fortsatt i stampe. Selv om Europaparlamentet ble forsinket av den institusjonelle overgangen og ikke ønsket å samarbeide med det ungarske formannskapet, forventes det at det vil forsøke å finne en løsning på denne saken med Polen.

Kommer: Fjernarbeid og retten til å være koblet fra jobb

De europeiske sosiale partene mislyktes i fjor høst i forsøket på å enes om en avtale om fjernarbeid og retten til å være koblet fra jobb. Europakommisjonen har nå overtatt arbeidet med denne saken selv, og det er forventet at kommisjonen vil legge frem forslag til et instrument som skal sikre arbeidstakeres rettigheter når de jobber på hjemmekontor. I april 2024 lanserte kommisjonen en [konsultasjonsrunde](#) med de sosiale partene om saken.¹² Det er ikke klart om det vil bli et lovforslag. Det vil mest sannsynlig være opp til det danske formannskapet å starte forhandlinger.

- **Strategisk dialog om bilindustriens fremtid - arbeidsplasser står på spill**

Europas bilindustri står overfor en voksende krise, som kan føre til at hundretusener av arbeidsplasser i sektoren går tapt. Europa er den nest største bilprodusenten i verden etter Kina. Bilindustrien, som står for mer enn 10 % av EUs industrisyssestetning, og tradisjonelt har vært en sentral del av europeisk økonomi, står nå ved et avgjørende vendepunkt.

Det grønne skiftet, digitalisering og global konkurranse særlig Kina, men også USA, har endret konkurransemiljøet i bilindustrien. Den europeiske bilindustrien ser ikke ut til å henge med og dette gjelder spesielt i produksjonen av rimelige elbiler.

I løpet av de siste månedene har europeiske bilprodusenter varslet nedskjæringer og stenginger av batteri- og bilfabrikker. For eksempel står Volkswagen foran sin første stenging av fabrikker noensinne i Tyskland. Dette kan også skape utfordringer for norske bildelleverandører. Ifølge bransjeorganisasjonen CLEPA kommer situasjonen bare til å bli verre dersom politikerne ikke griper inn. Det må kraftigere politiske grep til dersom Europa ikke skal miste sin konkurransevne på global skala og utallige arbeidsplasser. Det etterlyses tiltak for å støtte bilindustrien i denne vanskelige tiden, slik at den kan tilpasse seg de nye markedsforholdene uten å måtte kutte flere arbeidsplasser.

Flere EU-medlemstater og bilprodusenter deler den holdningen. Europaparlamentet står imidlertid ikke samlet om en felles forståelse av årsakene til industriens utfordringer, eller hvilken politikk som eventuelt er nødvendig for å møte dem. Noen av representantene, hovedsakelig fra ytre høyre, mener at problemene skyldes den grønne politikken kommisjonen har ført. Andre peker på den urettferdige konkurransen fra Kina, mens atter andre framholder at bilindustrien selv ikke har evnet å tilpasse seg endrede rammevilkår og det grønne skiftet.

Strategisk dialog: Von der Leyen vil at Kommisjonen utarbeider en industriell handlingsplan for bilindustrien. Europakommisjonen kunngjorde i desember at den vil starte sin «strategiske dialog»

¹¹ Rådet for Den Europeiske Union: [EU Talent Pool, Rådets felles forhandlingsposisjon](#). 6. juni 2024.

¹² Europakommisjonen: [Pressemelding om Right to disconnect, første konsultasjonsrunde](#). 30. april 2024.

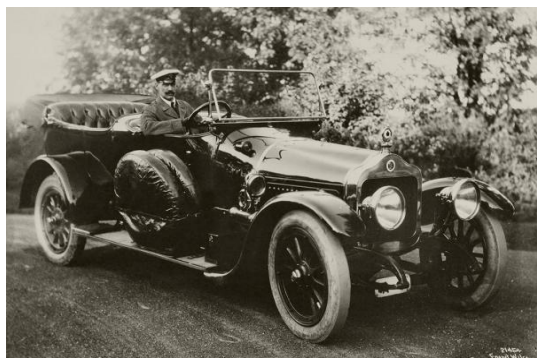
om bilindustriens fremtid i januar. Det skal holdes regelmessige møter med alle aktørene i bransjen (produsenter, leverandører og fagforeninger) om tiltak for å støtte sektoren og gjøre den mer konkurransedyktig. Det er flere arbeidsområder: - digitalisering og selvkjørende kjøretøy, - avkarbonisering av sektoren og teknologinøytralitet, - forenkling av regler, - styrking av etterspørselen og økonomiske ressurser til sektoren.

Krav fra et økende antall land omfatter også avskaffelse av bøter for bilprodusenter som ikke klarer å oppfylle målene for reduksjon av CO2-utslipp fra 2025.

Siden europeiske bilprodusenter trenger investeringsmidler for å innhente forspranget til kinesiske elbiler, må de slippe å betale bøter for forventet manglende overholdelse av utslippsgrensene for 2025. Man bør f.eks. se på gjennomsnittet av utslippene for de påfølgende fem årene. Dette er essensen i tsjekkisk-italiensk initiativ, støttet av flere medlemsland, som ble overlevert von der Leyen i desember 2024. Kommisjonen står imidlertid fortsatt fast ved sitt mål om å fase ut forbrenningsmotorer innen 2035. Kommisjonen vektlegger at EU har iverksatt tiltak for å støtte overgangen til elektriske kjøretøy, inkludert investeringer i batteriproduksjon, ladestasjoner og kompetanseutvikling.

Forslaget om å spre utslippsmålene over fem år går betydelig lenger enn kravet fra Det europeiske folkeparti (EPP), som er det klart største og mest innflytelsesrike partiet i EU-parlamentet. Fremtiden for den europeiske bilindustrien, inkludert mulige endringer i utslippsmålene for 2025, skal diskuteres av EU-lederne på et toppmøte i mars.

*De utfordrende forholdene for bilindustrien er også en **utfordring for Belgia**. Det er kanskje overraskende ut for noen, men Belgia var en gang i tiden et foregangsland innen bilproduksjon. På begynnelsen av 1900-tallet var belgiske bilmerker som Minerva og Imperia elegante og eksklusivt konstruerte luksusbiler. Her er Kong Haakon i 1913 i sin første bil, en belgisk Torpedo Minerva. Selskapet gikk konkurs i 1936.*

Belgiere var også innovative: Miieste var først ute med dampmotorer, og Delecroix utviklet reversgiret. Og de var raske: I 1899 var belgiske Contente den første bilen som kjørte over 100 km i timen.

Selv da de belgiske bilmerkene bleknet etter andre verdenskrig, gjorde landets rykte som bilprodusent at det ble et førstevalg for utenlandske bilprodusenter. På 1990-tallet var Belgia verdensledende i produksjon av biler per innbygger. Den tiden er for lengst forbi. Den ene bilfabrikken etter den andre ble lagt ned: Renault Vilvoorde (1997), de to Opel-fabrikkene i Antwerpen (1988/2010), Ford Genk (2014). Og bussprodusenten Van Hool i Mechelen begjærte seg selv konkurs i 2024. Til tross for dette var rundt 160 000 fagarbeidere fortsatt ansatt i den belgiske bilindustrien i 2022.

Det siste offeret ser ut til å være Audi, som vil forlate sin enorme bilfabrikk i Forest i Brussel i februar 2025. Dette var en toppmoderne satsing på produksjon av avanserte elektriske kjøretøy som markedet ikke var klar for. Denne fiaskoen vil etterlate rundt 3000 arbeidere i uvisshet om fremtiden. Den kinesiske Volvo-fabrikkene i Gent er fortsatt en motstandsdyktig «avviker» i belgisk bilproduksjon, og ruller ut en ny generasjon el-biler.

Ta kontakt! Vi hører gjerne fra deg [HER](#)

